

GOVORI REČIMA MIRA!

Govor mržnje
nije opcija!

Finansirano
od strane Evropske
unije i Saveta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Saveta Evrope

**GOVORI REČIMA MIRA!
GOVOR MRŽNJE NIJE OPCIJAJ!**

© 2020 Savet Evrope. Sva prava zadržana.

Licencirano za Evropsku uniju pod uslovima. Nijedan deo ove publikacije ne sme biti preveden, reprodukovan ili prenet, ni u jednom vidu i ni na koji način, elektronskim (CD, internet itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili neki drugi vid skladištenja informacija ili njihovog smeštanja u sisteme za dalje preuzimanje, bez prethodne pismene dozvole Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

GOVORI REČIMA MIRA!

Govor mržnje
nije opcija!

Savet Evrope

KAKO BISTE SE OSEĆALI KADA BI NEKO IZRAŽAVAO MRŽNJU PREMA VAMA ILI LJUDIMA DO KOJIH VAM JE STALO SAMO ZBOG TOGA KO STE? DA LI IKO IMA PRAVO DA NAS DISKRIMINIŠE I PONIŽAVA SAMO ZBOG TOGA KO SMO? ZAR NE ZASLUŽUJEMO SVI DA SE PREMA NAMA ODNOSI SA POŠTOVANJEM?

Kada ljudi pozivaju na diskriminaciju ili nasilje protiv pojedinaca ili grupa ljudi zbog njihove veroispovesti ili uverenja, boje kože, pola, starosnog doba, invaliditeta, seksualne orijentacije ili bilo koje druge lične osobine, velika je verovatnoća da je reč o **govoru mržnje.**

MRŽNJA JE VIŠE OD „SAMO REČI“: NA INTERNETU I VAN NJEGA!

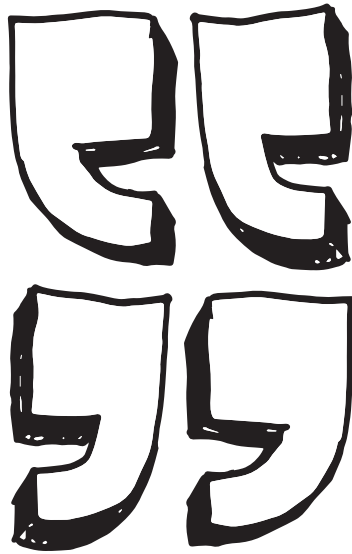
Mržnja se čuje preko televizije, novina, tokom javnih skupova, u školi, na poslu, u naselju, na ulici ili u kući, ali i preko interneta, na sajtovima, aplikacijama, blogovima, društvenim mrežama, putem mejla ili četa. Internet može postati veoma opasan ako se mržnja javi u video klipovima i na fotografijama, u pesmama, crtaćima, obrađenim slikama i sl.

GOVOR MRŽNJE JE PRETNJA LJUDSKIM PRAVIMA

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.“

Član 1. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

Međunarodni zakoni o ljudskim pravima garantuju jednakost i nediskriminaciju za sve. Zaštita dostojanstva, bez diskriminacije, je ono što nas štiti od govora mržnje. To znači da je govor mržnje pretnja ljudskim pravima i da su, u većini zemalja, teški oblici govora mržnje zakonom zabranjeni.

ŠTA JE DISKRIMINACIJA?

Svi ljudi imaju jednaka prava. Diskriminacija je suprotno od jednakosti. Kada se neko tretira drugačije, bez ikakvog objektivnog i razumnog opravdanja, to je diskriminacija. Govor mržnje je usmeren prema ljudima, bilo pojedincima ili grupama, zbog toga što su to što jesu. Otuđuje, marginalizuje i podriva lično dostojanstvo, i to često onih koji su već osetljivi iz mnogih drugih razloga.

Ne zaboravite: Nije sva diskriminacija izazvana govorom mržnje, ali se gotovo sav govor mržnje zasniva na diskriminaciji, pod pretpostavkom da su neka lica ili grupe lica superiorniji od drugih.

SLOBODA IZRAŽAVANJA I GOVOR MRŽNJE

„Tanka je linija između slobode govora i govora mržnje.“

Sloboda govora podstiče diskusiju, dok govor mržnje podstiče nasilje.“

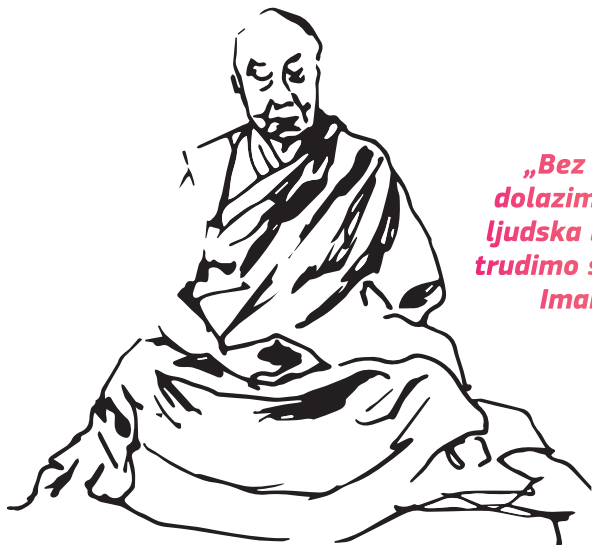
Njuton Li, Borba protiv terorizma i sajber bezbednost: Potpuna informisanost

Kada kažemo sloboda izražavanja, mislimo na činjenicu da svako ima pravo da se slobodno izražava, prenosi ili prima informacije i ideje. Sloboda izražavanja je ljudsko pravo, na primer, sadržano je u članu 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Ovo pravo je suštinski temelj demokratskog društva i važno je za samoostvarenje svakog pojedinca.

Sloboda izražavanja obuhvata pravo na izražavanje misli koje se mogu smatrati kritikom, uvredom, napadom ili kontroverzom. Međutim, sloboda izražavanja nije pravo koje nema ograničenja. Države imaju pravo da sankcionišu ili spreče oblike izražavanja koji šire, podstiču, promovišu ili opravdavaju mržnju radi zaštite prava drugih ljudi. Potrebno je uspostaviti ravnotežu, tako da se ljudima omogući da izraze svoje misli, pri čemu se mora voditi računa da to ne podriva prava drugih, da ne dovodi do nereda ili zločina.

MRŽNJA NE PRIPADA NIJEDNOJ GRUPI: SVAKO MOŽE BITI META GOVORA MRŽNJE!

*„Bez obzira iz kog dela sveta dolazimo, svi smo u osnovi ista ljudska bića. Svi tražimo sreću i trudimo se da izbegnemo patnju. Imamo iste osnovne ljudske potrebe i brige.“
Dalaj Lama*

Iako bilo ko može biti meta govora mržnje, u Evropi postoji nekoliko grupa koje su redovno na meti istog, na primer: pripadnici LGBT populacije, muslimanske, jevrejske ili druge verske grupe, žene, migranti i pripadnici etničkih manjina, Romi, ljudi koji žive u siromaštvu, lica sa invaliditetom itd. Targetirane grupe se razlikuju od zemlje do zemlje. Govor mržnje ima značajne i sveobuhvatne posledice po pojedinačnu žrtvu, targetiranu grupu i druge osetljive grupe, kao i na zajednicu u celini. Ljudi se, isto tako, mogu targetirati na osnovu više karakteristika, na primer, zato što su žene i migranti.

Pogledajmo ovaj primer. Pandemija bolesti koju izaziva korona virus (COVID-19) je iznedrila novi talas govora mržnje, diskriminacije i stigmatizacije. Na početku pandemije, osobe za koje se smatralo da su Kinezi ili Azijati, migranti i stranci, optuživani su za širenje virusa. Pandemija je, takođe, stvorila nove osetljive grupe: osobe zaražene koronavirusom izložene su socijalnoj isključenosti, izolaciji, stigmatizaciji i govoru mržnje.

PRIMERI ŠIRENJA GOVORA MRŽNJE IZ STVARNOG ŽIVOTA, KOJI POSTAJU VEOMA POPULARNI U MEDIJIMA: INFLUENSERI/ POLITIČARI

Za navođenje čitave grupe ljudi na mržnju, potrebno je ubediti ih da su druga osoba ili grupa ljudi zli ili opasni. sa postera „SAVREMENA MRŽNJA“

Kada razmišljamo o govoru mržnje, moramo da uzmemo u obzir njegov uticaj na pojedince, grupe ili društvo u celini, kao i štetu koju prouzrokuje. Ovaj uticaj je naročito izražen u javnom domenu, jer javne ličnosti imaju uticaj na široke mase ljudi. Zbog toga i oni imaju odgovornost da se uzdrže od upotrebe govora mržnje i stigmatizirajućeg jezika, i da osude upotrebu govora mržnje od strane drugih.

Svaki tip govora mržnje treba donekle prepoznati kao loš, iako postoje slučajevi koji mogu biti gori. Na primer, nešto može biti uvredljivije, uticati na veći broj ljudi i potencijalno naneti veću štetu, samo jer to izražavaju ljudi koji imaju veliku publiku na društvenim mrežama. Ovi ljudi mogu koristiti jezik mržnje i dobiti više angažmana i pratilaca.

AKTIVNOST: OD LOŠEG KA GOREM

Pogledajte sledeće primere, da li su poznati u vašem okruženju? Možete li da se setite nekih primera govora mržnje u svojoj zemlji? Ko su targetirane grupe? Kakav uticaj ima govor mržnje?

„Hitler nije pobio dovoljno njihovih!“
Javna izjava gradonačelnika o romskoj populaciji u njegovom gradu.

„Oni nemaju čime da doprinesu, osim dokazanom dokumentacijom o većoj stopi kriminala i silovanja.“

Komentar na internet članak o izbegličkoj krizi u Evropi 2015. godine. Ima 622 svidanja i mnogo više pregleda.

„Homoseksualnost je gusna bolest protiv koje se moramo boriti i koja se mora zaustaviti.“

Iz grupe na Fejsbuku koja broji 300 članova

„Niko nije pozvao vas, Jevreje, u našu zemlju. Dakle, zašto bi trebalo da se osećamo loše?“

Komentar ispod objave na jednom blogu. Objavom na blogu je izraženo žaljenje zbog vandalizovanog spomenika žrtvama Holokausta.

„Žene bi trebalo da zarađuju manje od muškaraca, jer su slabije i nisu toliko inteligentne.“

Član Evropskog parlamenta

ZAŠTO JE VAŽNO BORITI SE PROTIV GOVORA MRŽNJE?

„Odlučio sam da se držim ljubavi. Mržnja je prevelik teret koji se mora nositi na plećima.“

Martin Luter King Junior

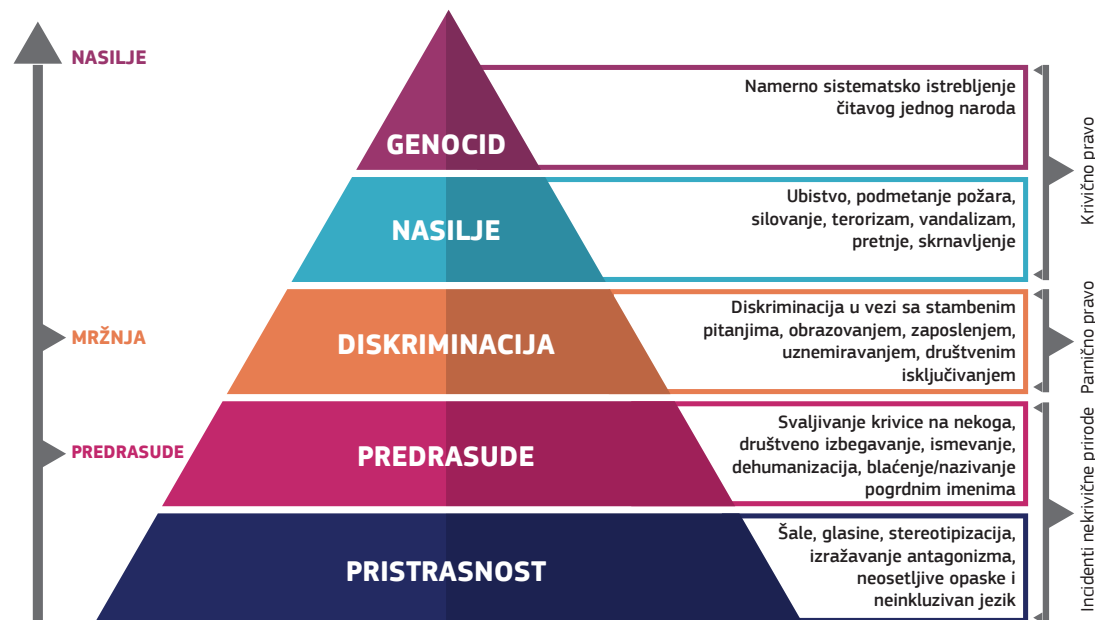
Zašto bi trebalo uraditi nešto povodom govora mržnje? U nastavku je nekoliko razloga:

- **sprečavanje ozbiljnog kršenja ljudskih prava**
- **promovisanje mirnog, inkluzivnog, demokratskog i pravednog društva**
- **davanje doprinosa borbi protiv nasilja nad ženama**
- **sprečavanje oružanih sukoba, zverstava i drugih zločina.**

Na govor mržnje ne treba obratiti pažnju samo onda kada pokaže svoje lice, već i u samom korenu. Drugim rečima, na nivou stavova i odnosa između različitih grupa u društvu. Mržnja se hrani rasističkim stavovima, seksizmom i negativnim stereotipima. Ako se ne osporava, može se vratiti u društvo, jačajući te iste stereotipe uz veliku verovatnoću daljeg zlostavljanja, uključujući, u pojedinim slučajevima, i fizičko nasilje. U potonjem slučaju, govor mržnje se može pretvoriti u zločin iz mržnje. Govor mržnje ili prethodi masovnim kršenjima ljudskih prava, poput genocida i etničkog čišćenja ili ih prati.

AKTIVNOST: KUDA VODI GOVOR MRŽNJE

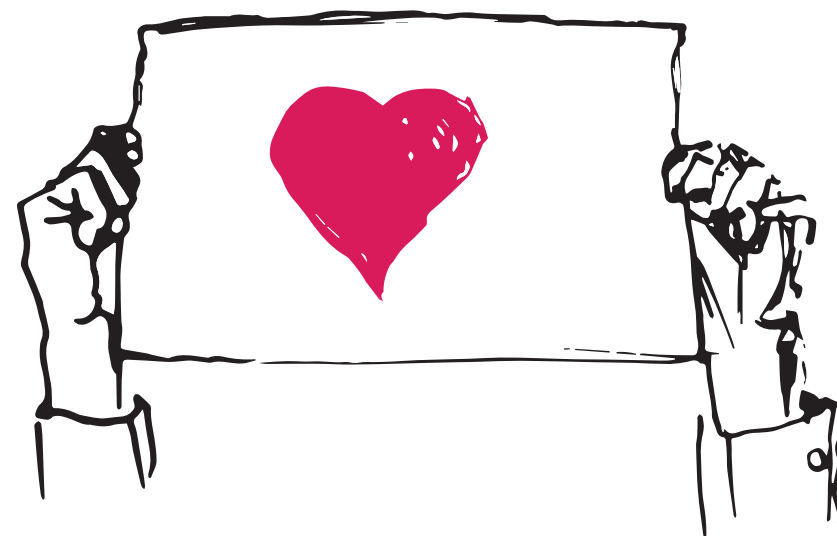
Piramida mržnje se ponekad koristi da objasni posledice govora mržnje i razloge iz kojih je neophodno regulisati njegove različite oblike, kako bi se podržale demokratske vrednosti i sprečilo nasilje. Razmislite o svom okruženju: prepoznajete li bilo koji oblik govora mržnje iz ove piramide?

Izvor: Antidefamacijska liga

SUPROTSTAVITE SE GOVORU MRŽNJE

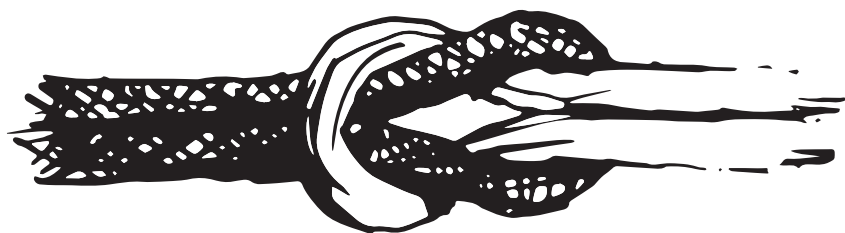
„Kako bi bilo da sebe ne gledamo na osnovu toga kako izgledamo, koja nam je verispovest ili gde živimo...već na osnovu onoga što nam je važno? Humanost, ljubaznost, urođeni osećaj naše međusobne povezanosti. I uverenje da smo mi čuvari, ne samo svog doma i naše planete, već i čuvari jedni drugih.,, Džasinda Ardern, premijerka Novog Zelanda

Svako se može suprotstaviti mržnji, a saznajmo i kako.

Ako se borimo protiv govora mržnje ljubavlju, empatijom, saosećanjem i snagom, mi ga možda nećemo u potpunosti iskoreniti, ali što više koraka preduzmemo u obrazovanju i davanju podrške ljudima, kao i u borbi protiv nepravde, ovaj svet će postajati bolji. Ako zajedno odgovaramo na govor mržnje, on neće postati uobičajen!

U BORBI PROTIV MRŽNJE, ZAJEDNO SMO JAČI

Pojedini ljudi sprečavaju razvoj mržnje tako što pomažu zajednicama da se okupe, bolje se upoznaju i žive zajedno, uz međusobno poštovanje. Drugi reaguju na govor mržnje tako što daju kontra-argumente. Treći edukuju mlade, kako bi naučili da poštuju različitost. Jedni pokazuju solidarnost i podržavaju napadnute grupe. Drugi osporavaju nepravdu kontra-narativima. Određene organizacije nadgledaju govor mržnje. Neko iznosi slučajeve govora mržnje pred sudove. Neke institucije mogu izreći novčane kazne TV stanicama koje šire govor mržnje, pa čak i društvenim mrežama. Svi ovi primeri pokazuju da, neretko, postoje mere koje ljudi mogu preduzeti protiv govora mržnje, čak i pre nego što se dogodi!

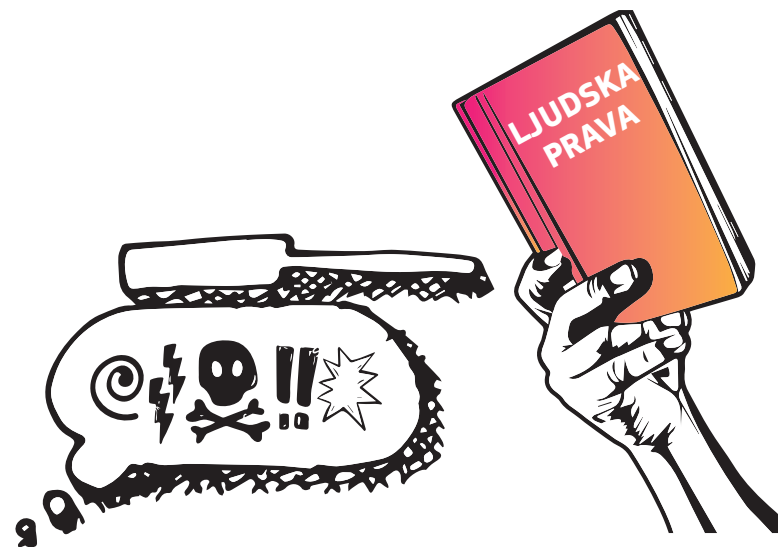
Da bismo se suprotstavili govoru mržnje, svi moramo da saradujemo: kreatori politike, civilno društvo, lica koja su uključena u obrazovanje, mediji, religije i uverenja, omladinski sektor, policija itd.

Civilno društvo je često bilo na prvoj liniji prepoznavanja ranih znakova i borbe protiv svih oblika netolerancije i diskriminacije. Civilno društvo:

- **se zalaže za to da se vlade bave govorom mržnje, na primer, unapređivanjem zakona**
- **prijavljuje govor mržnje**
- **postupa kao glas žrtava i pruža im pravne savete ili savetovanje**
- **obrazuje, podiže svest i vodi kampanje za borbu protiv govora mržnje.**

ODGOVARANJE NA MRŽNJU

„Možemo da se ne slažemo, ali da se i dalje volimo, ako tvoje neslaganje nije ukorenjeno u ugnjetavanju mene, poricanju moje ljudskosti i prava na postojanje.“
Džejms Boldvin

Moramo imati na umu da su ljudska prava univerzalna, nedeljiva, međusobno povezana, međusobno zavisna i neophodna za svako ljudsko biće, čak i za one koji koriste ili promovišu govor mržnje! Dešava se i da neko nešto kaže, naročito na internetu, a da prethodno ne promisli ili da nekoga uvredi bez zadnje namere i da se potom pokaje, možda i da povuče svoje reči. Međutim, u drugim slučajevima se govor mržnje rado širi, na primer, u okviru kampanja podstrekivanja mržnje.

Moramo imati na umu da svaki odgovor na govor mržnje mora prepoznati da 'mržnja' ima mnogo nijansi. To znači da, iako svi izrazi mržnje mogu biti donekle loši, neki slučajevi, ipak, mogu biti gori od drugih (uvredljiviji, pogađaju veći broj ljudi, raspaljiviji, potencijalno štetniji itd.). Odgovori na govor mržnje moraju uzeti u obzir razlike u stepenu izražene mržnje.

U isto vreme, kada se bavimo govorom mržnje, moramo biti sigurni da naši argumenti ne umanjuju tuđa ljudska prava i ne dehumanizuju druge! Odgovaranje mržnjom na mržnju neće rešiti problem.

10 KORISNIH STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV GOVORA MRŽNJE U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

*„Svi se rađamo sa kapacitetom za agresiju, kao za i saosećanje. Koje tendencije ćemo prihvatiti je nešto što zavisi od svesnog izbora pojedinaca, porodica, zajednica i, načelno, naše kulture. Ključ za prevazilaženje mržnje je edukacija: kod kuće, u školi i u zajednici.“
Bernard Golden, psiholog*

• ZAUZMITE STAV I JASNO STAVITE DO ZNANJA DA SE NE SLAŽETE:

dajte do znanja da postoje ljudi koji neće tolerisati ovakve izjave. Čutanje može značiti da se slažete sa njima, pa će se mržnja i dalje širiti... Naročito ako poznajete osobu koja je upotrebila govor mržnje, uvek možete pitati zašto bi neko rekao takve stvari. Postavljanje pitanja navodi osobu da razmisli o svojim izjavama.

• KORISTITE REČI KOJE NEMAJU UVREDLJIVU KONOTACIJU I NEMOJTE U SVOM ODGOVORU KORISTITI TON PRVOBITNE PORUKE MRŽNJE:

ma koliko želeli, nemojte se svetiti ili odgovarati na neprimeren način, čak i kada je situacija posebno bolna. Neka meta vašeg odgovora ne bude autor, već sadržaj izjave!

• POKAŽITE EMPATIJU ONIMA KOJI SU NA METI GOVORA MRŽNJE:

dajte do znanja da smatrate da je govor mržnje grub i uvredljiv. Osim što ćete podržati žrtvu, vaša poruka je može podstaći da shvati da ne mora da prihvati mržnju i prijavi slučaj državnim organima.

Šta možete učiniti nakon što naiđete na poruku mržnje? Koje strategije funkcionišu, a koje ne? Kako odgovoriti? U nastavku pogledajte neke korisne korake koje možete slediti!

• ISPRAVITE NEISTINITE INFORMACIJE:

kad god imate prostora da dodate istinite informacije, učinite to i činjenicama opovrgnite neistinite informacije! To možda neće ubediti mrzitelja, ali ćete možda ubediti druge slušaocce ili čitaocce.

• UKLONITE, AKO JE POTREBNO:

ako ne želite da odgovarate direktno, sadržaj na internetu uvek možete prijaviti kao govor mržnje ili ukloniti objavu, posebno sa svog zida ili stranice. Prijavite slučaj samoj platformi (društvene mreže, forumi). Ako nisu obavešteni, ne mogu ništa učiniti. Izbegavajte ponovno objavljivanje, jer ćete samo doprineti popularnosti i vidljivosti takve poruke.

• NE GUBITE SE U BESKRAJNIM DISKUSIJAMA:

izrazite svoju nevericu i nezadovoljstvo, i držite se mirne izjave. Neka bude kratko, ali snažno.

• UČITE I GOVORITE O RAZLIČITOSTI, JEDNAKOSTI, INKLUZIJU:

što se više ljudi edukuje o ovim pitanjima, u većoj meri ćemo moći da sprečimo govor mržnje.

• ZALAŽITE SE ZA LJUDSKA PRAVA I BUDITE PROAKTIVNI:

pridružite se internet zajednicama ili organizacijama koje promovišu ljudska prava. Proverite da li u vašem okruženju postoje organizacije koje se zalažu, na primer, za inkluziju, demokratske vrednosti i mir ili protiv rasizma, seksizma i diskriminacije, i pridružite im se.

• PRIJAVITE GOVOR MRŽNJE DRŽAVNIM ORGANIMA:

ako bilo koji od ovih koraka nije bio od pomoći i ako mislite da su vam bezbednost ili život ugroženi, prijavite govor mržnje vlastima.

• NE GUBITE NADU:

koreni mržnje su duboki i snažni, i koliko god se trudili, rizik od govora mržnje uvek postoji. Ono što je važno jeste delovati i pridružiti se drugima koji se bave istim pitanjem.

ŠTA SAVET EVROPE RADI PO PITANJU GOVORA MRŽNJE

**„Cilj Saveta Evrope je da
postigne veće jedinstvo
među svojim članicama...“
Član 1. Statuta Saveta
Evrope**

Osnovan 1949. godine, Savet Evrope ima 47 zemalja članica. Promoviše zajedničke i demokratske principe zasnovane na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim konvencijama i dokumentima o ljudskim pravima.

Kada je reč o govoru mržnje, Savet Evrope:

- je usvojio standarde ljudskih prava, a njegov Evropski sud za ljudska prava je rešavao nekoliko slučajeva govora mržnje, utemeljujući sudsku praksu na ovu temu, koja važi za sve države članice
- njegova različita tela su usvojila preporuke i smernice kako bi pomogla zemljama da rešavaju pitanje govora mržnje i podrže svoje žrtve; usvojio je definiciju govora mržnje još 1997. godine
- prati probleme rasizma, ksenofobije, antisemitizma, netolerancije i diskriminacije u državama članicama, kroz rad koji nadgleda [Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije \(ECRI\)](#). Preporuka opšte politike ECRI [br. 15 o borbi protiv govora mržnje](#) daje smernice državama članicama o načinu rešavanja ovog problema
- podržava razvoj politike i pruža obuku nacionalnim institucijama i civilnom društvu o borbi protiv govora mržnje, na primer, kroz rad [Jedinice za borbu protiv govora mržnje i saradnju](#)
- organizuje kampanje i edukativne aktivnosti za borbu protiv govora mržnje, kao što je [Kampanja pokreta „Bez govora mržnje“](#)

EU i Savet Evrope, kroz svoje zajedničke programe saradnje kao što su Partnerstvo za dobro upravljanje i Horizontal Facility za zapadni Balkan i Tursku, pružaju pomoć korisnicima u unapređenju reformi u borbi protiv diskriminacije i govora mržnje; povećanje institucionalnih kapaciteta i pravnih sredstava za žrtve i podizanje svesti šire javnosti o toj temi.

- kreira edukativne priručnike, „Bookmarks“ i „WE CAN [MI MOŽEMO]“, kako bi se podržali edukatori u istraživanju i borbi protiv govora mržnje kod mladih kroz obrazovanje o ljudskim pravima i kontra- i alternativne narative
- radi na suzbijanju diskriminacije iz više različitih uglova, kao što su [edukacija](#), [sport](#), [Prava Roma](#), [rodna ravnopravnost](#), [seksualna orijentacija i rodni identitet](#), [upravljanje medijima i internetom](#), [zapošljavanje](#), [suzbijanje seksističkog govora mržnje](#) itd.

Kampanja Saveta Evrope „Bez govora mržnje“ je kampanja koja je održana širom Evrope, a tokom koje su mnogi pojedinci i organizacije sprovodili edukativne aktivnosti za mlade u borbi protiv govora mržnje i promociji ljudskih prava na internetu, organizovane su diskusije sa aktivistima za ljudska prava o načinima na koje se treba boriti protiv mržnje i prijaviti govor mržnje društvenim mrežama ili državnim organima, kao i organizovani tematski internet akcioni dani, kako bi se ljudi informisali o grupama koje se targetiraju govorom mržnje. Mnoge organizacije uključene u kampanju nastavljaju svoj rad, poput Mreže za borbu protiv govora mržnje.

Da li vam je potrebna inspiracija za borbu protiv govora mržnje? Pogledajte ove primere www.coe.int/en/web/no-hate-campaign

Korisni linkovi:

Internet stranica Saveta Evrope: www.coe.int

Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije: www.coe.int/ecri

Odeljenje za inkluziju i borbu protiv diskriminacije Saveta Evrope: www.coe.int/en/inclusion-and-antidiscrimination

Ova brošura istražuje koncepte govora mržnje, njegove manifestacije, rizike po ljudska prava i demokratije. Ova brošura je kreirana za bilo koju osobu, takođe za organizacije civilnog društva i druge koji osećaju potrebu da bolje razumeju fenomen govora mržnje i žele da učine nešto u borbi protiv govora mržnje. Brošura pruža objašnjenja o govoru mržnje, kao i predloge za akcije za sprečavanje i borbu protiv govora mržnje.

Ova brošura je razvijena kao deo zajedničkih programa koji sufinansiraju Evropska unija i Savet Evrope, Partnerstvo za dobro upravljanje (PGG) i Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku (HF); posebno akcije u okviru projekata „Promocija različitosti i ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu“ (HF) i projekta „Jačanje pristupa pravdi u vansudskim postupcima za žrtve diskriminacije, govora mržnje i zločina iz mržnje u istočnom partnerstvu“. Stavovi izneti u ovom dokumentu ni na koji način ne mogu odražavati zvanično mišljenje bilo koje strane.

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članica.

www.coe.int

Države članice Evropske unije odlučile su da povežu svoje znanje, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, istovremeno održavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena deljenju svojih dostignuća i vrednosti sa zemljama i narodima van njenih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske
unije i Saveta Evrope

COUNCIL OF EUROPE

Implementirano
od strane Saveta Evrope